

hoofdper-
angen tijd.
Een tijds-
sschen het
en eenheid
door hun
de ontwik-
schouwelijk
n het oog
mingsgeest,
ziende blik
len verper-
Luteyn. De
neratie zag,
het huidige
de Andere
vulling van
ne Margot
het eerste

er van dit
eine rijkjes
belang. De
grenzende
de plannen
bevaarbaar
achterland
verder dan
eigenaresse
an zij geen
zij, die het
er, en die
n, een oud
zijn patent
vrouw, on-
ertrouwen",
mannen te
die nog op
haar in-
de Holland-
avond over
ve mogelijk
ontwikkelt
haar plan
dōne te ver-
olland naar
veilige bin-
der durft te
ute plan te
Hollandsche,
in vol ver-
rie rivieren,

deel, „Mar-
de hoofd-
booten, het
schepen, die
verdringen,
g uitgebeeld.
wat hebben

speelt jaren
de geschie-
r. Met den
inning aan
rokken ver-
loed spreekt
Andere heeft
e werken tot
oit den Rijn
plannen van
maar haar

ang in zich,
omhoog te
erieurs moe-
genamen, en
mo te geven
en de moor-
schepen, den
nieuwe per-

men tijd voor
gsjaren, den
ar, wanneer
hippers hun
antoren, om
euleeren. Lu-
oet aan alles
verliest toch
reuzen, groote
in de jaren
natuurlijken
art zich als
eikt hij Mar-
got.

aan bij het
constructie
vrig bouwscl.
ed verstoord.
ar verlangen
e. Maar men
plan omvatte
nchtig Rijn-
Duitschland
Aart's onder-
log tusschen
had willen
De tragische
dealisme dat

uit het boek spreekt. Het milieu, de menschen, het bedrijvige leven, het is alles goed gezien en uitgebeeld. De met Germanismen en zuiver Duitsche woorden doorspekte taal geeft een goede kleur aan het verhaal. Ten overvloede verontschuldigt De Man zich over dit gebruik van onzuiver Nederlandsch. Dit voorwoord was niet noodig geweest, want ieder, die wel eens iets van hem gelezen heeft, en dat is dus haast ieder, weet dat hij niet tot de slordige taalbehandelaars behoort. Integendeel, stilistisch is het boek goed.

Aart de Andere is werkelijk anders dan zijn voorganger. Het karakter van de hoofdfiguur is niet zoo minutieus geteekend, maar toch staat het duidelijk voor ons. Het mist geheel het kleine, bekrompene, in het zelfde kringetje rondraaiende; de jonge Aart denkt ruimer, ziet verder, is Forscher. Hij past geheel bij zijn schip en zijn vaart. Zoals de oude Aart volkomen paste bij de kleine beurtvaart, past Aart de Andere bij de grootschere Rijnvaart. De Man gaf weer een echt Hollandsch, frisch, nu idealistisch boek, ondanks de tragiek. Gron. H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Kleingeloof.

„Kleingeloof”, dat is een onder ons zeer bekende, veel gebruikte uitdrukking. „Kleingeloof”, door dat begrip wordt bij duizenden heel het leven des geloofs en de zorg voor de zielen beheerscht. Het lijkt mij daarom nuttig een paar artikelen aan dit onderwerp te wijden. In de eerste plaats: Wat wordt er in den regel onder dat „kleingeloof” verstaan? Dit, dat een mensch niet heelemaal zeker is van zijn deel hebben aan Gods beloften, dat hij zoo wat half en half geloof.

Hij zou dan (zoo meent men) wel gelooven, maar de intensiteit van het geloof zou nog niet groot genoeg zijn. Deze opvatting van kleingeloof, die onder ons nog zoo algemeen is, moet evenwel beslist van de hand worden gewezen. Zij is (en daarmee is reeds alles gezegd) met den aard van het geloof beslist onverenigbaar. Geloof is zekerheid. Geloof is een vaste grond der dingen, die men hoopt, een bewijs der zaken, die men niet ziet. Onze Catechismus zegt het zoo Schriftuurlijk: „het geloof is een zekere kennis en een vast vertrouwen.

Nu zijn zekerheid, vastheid begrippen, waarbij van geen meer of minder sprake kan zijn. Dat is precies als met een rechte lijn. Indien in een rechte lijn ook maar ergens één afwijking, één kromming, hoe klein ook, gevonden wordt, dan heeft die lijn daarmee opgehouden recht te zijn. Indien in de zekerheid ook maar eenige aarzeling is ingedrongen, dan heeft op datzelfde oogenblik die zekerheid opgehouden zekerheid te zijn.

Als ik sta tegenover Gods belofte en er is in mijn hart ook maar de minste gedachte: „zou het wel, zou het wel waar zijn, zou ik er mij op kunnen verlaten?” dan geloof ik niet meer, dan ben ik ongeloofig.

Een tusschenstaat tusschen geloof en ongelooft bestaat niet. Wij kunnen wel spreken van twijfel; maar dan in dien zin, dat wij daarmee bedoelen een elkander afwisselen van geloof en ongelooft, doch nooit een toestand waarbij op hetzelfde oogenblik geloof en ongelooft met elkander vermengd zijn, en dat men, al naar gelang in dat mengsel geloof of ongelooft een grooter samenstellend deel vormen, men van grooter of kleiner geloof zou mogen spreken.

Eén van tweeën; ik ben verzekerd, of ik ben het niet; ik geloof, of ik geloof niet.

Dat moet voor ons vast staan. Dat is voor de practijk van het geloofsleven van groote beteekenis.

Heel de quaestie van „zelfonderzoek” wordt daardoor beheerscht.

Wanneer ik duidelijk zie, dat geloof zekerheid is, dan heb ik ook begrepen, dat er bij hem, die geloof, nooit sprake kan zijn van de vraag: „geloof ik wel echt?”

De zekerheid, die het geloof, naar zijn aard, eigen is, sluit zulk een vraag vanzelf buiten.

Wie inzielt, dat het geloof zekerheid is, verstaat, dat in het gelooven zelf de zekerheid is, dat men geloof.

„Dit geloof brengt, ten slotte, zijn eigen zekerheid mede. Gelijk in het weten als weten, de bewustheid van te weten begrepen ligt (ik spatieer, D. v. D.), zoo sluit het geloof naar zijn aard volstreekte zekerheid in”. (Bavinck: Dogmatiek IV 124 2e druk.)

„Die geloof, weet toch dat hij geloof”. (Ur-

sinus: Verklaring van den Heidelbergischen Catechismus. Vertaling van Proosdij, blz. 152).

Dus nog eens, wie inzielt, dat gelooven zekerheid is, verstaat ook, dat het geloof zelf uitsluit de vraag: „geloof ik wel?”

Dat wordt anders, zoodra men uitgaat van de gedachte, dat er graden zijn in de intensiteit van het geloof, dat men dus voor één kwart en voor drie kwart en heelemaal zeker zou kunnen wezen.

Het ligt voor de hand, dat iemand, die door het geloof niet heelemaal zeker is, dan ook niet weet of hij wel geloof en dat hij dan probeeren zal achter zijn geloof iets te zoeken, dat hem de zekerheid zou kunnen geven, dat hij wel een geloovige is, deel heeft aan het heil des Heeren, ofschoon hij het op dat oogenblik zelf niet geloof.

Over de ongerijmdheid daarvan, dat iemand, op het oogenblik, waarin hij niet geloof, toch langs anderen weg tot de zekerheid zoekt te komen, dat het met hem wel in orde is, hebben wij vroeger wel gesproken.

Het is er mij nu om te doen, te laten gevoelen, hoe die verkeerde vorm van „zelfonderzoek” samenhangt met en opkomt uit die verkeerde opvatting van „kleingeloof”.

Hier staat onmiddellijk naast de verkeerde methode van „zielszorg”, die uit deze beschouwing over „kleingeloof” voortvloeit.

Als ik klaar zie, dat geloof algeheele zekerheid beteekent, dan zal ik een mensch, die in onzekerheid leeft, die zegt: „zou ik mij wel op die belofte Gods durven verlaten?” dan zal ik, zeg ik, dien mensch niet trachten te helpen door hem op ik weet niet welke wijze, toch duidelijk te maken, dat hij wel een kind van God is; maar dan zal ik niet anders willen doen, dan, in den Naam van Hem, die niet liegen kan, hem te zeggen, dat hij niet mag twifelen aan Gods belofte, dat hij zich daarop voor tijd en eeuwigheid moet verlaten; dat alle twijfel zonde is.

Sta ik daarentegen op het standpunt, dat „half” geloof ook nog wel geloof kan zijn, ja, dan zal ik vanzelf den twijfelaar volgen op zijn pad, waarlangs hij door allerlei kenmerken van zijn wedergeboorte en deelhebben aan Christus zoekt overtuigd te worden; dan zal ik hem ten leidsman zoeken te zijn op een weg, die hem, bij allen schoonen schijn, steeds verder van huis brengt.

Vandaar, dat die vraag naar wat kleingeloof beteekent, voor het leven van Gods volk van zoo groote beteekenis is.

Dat de Schrift het meer dan éénmaal over „kleingeloof” heeft, is onweersprekelijk. Mattheüs 6:30 — Lukas 12:28.

„Indien nu God het gras des velds, dat heden is en morgen in den oven geworpen wordt, alzo bekleedt, zal Hij u niet veel meer bekleeden, gij kleingelooovigen?” Matth. 8:26.

„En Hij zeide tot hen: Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingelooovigen? Toen stond Hij op en bestrafte de winden en de zee en daar werd groote stille”. Matth. 14:31.

„En Jezus terstond de hand uitstekende, greep hem aan en zeide tot hem: Gij kleingelooovige, waarom hebt gij gewankeld?” Matth. 16:8.

„En Jezus, dat wetende, zeide tot hen: Wat overlegt gij bij uzelf, gij kleingelooovigen! dat gij geene brooden medegenomen hebt?” Zóó spreekt de Heiland.

In een volgend artikel wil ik trachten duidelijk te maken, wat er in deze woorden onder „kleingelooovig” te verstaan zij. D. v. D.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Waarom „Inschakeling” zoo moeilijk is.

In een vorige serie artikelen over de mechanisatie, is een enkele maal beloofd, dat de techniek in haar tegenwoordige phase uiterst gevoelig geworden is, en dat daardoor groote gevaren het oeconomische leven bedreigen. Alle beschouwingen over de (inderdaad bestaande) zegenrijke werking der techniek kunnen de kwalen, waaraan het bedrijfsleven mede door haar invloed, tegenwoordig lijdt, niet wegnemen.

Merkwaardig is het, dat hier en daar in het bedrijfsleven stemmen gehoord worden, die de nadeelen der rationalisatie en mechanisatie met groote scherpte tot uitdrukking brengen. Zoo onlangs in de kringen der Nederl. blinkindustrie (Avondblad N.R.Crt. 13 Sept.). Een gedeelte der uitgesproken oordeelen is zeker waard overgenomen te worden. Het is de bekentenis, dat de kleinere, minder „goed” geoutilleerde bedrijven met sommige artikelen veel beter kunnen concurreren dan de groote met hun perfecte installaties.

„Wat nu de onderlinge concurrentie betreft”, zoo luidt het, „ondervinden de groote fabrieken thans vooral de mededinging van tal van kleine blinkbedrijven, welke blijkbaar als paddenstoelen uit den grond verrijzen. Er zouden thans reeds

42 van deze kleine bedrijven werkzaam zijn en nu is het wel merkwaardig, hoe deze bedrijven er in slagen, de grooten telkens te onderbieden. Dat geldt niet zoozeer voor conservenbussen en andere groote massa-producten, welke slechts in modern geoutilleerde fabrieken goed en goedkoop kunnen worden gemaakt, als wel voor het ordinaire goed, als verfbussen en dergelijke, waarbij de kwaliteits-eischen een minder groote rol spelen. Met half-automatische machines weet de kleine ondernemer zich al heel gauw te redden en hij heeft dan onmiskenbaar een voorsprong op de groote bedrijven, welke voortdurend rekening moeten houden met den factor der algemeene kosten, sociale regelingen, niet te vergeten ook groote kapitaallasten — hooge afschrijvingen op dure machines — en tenslotte met een zekere verstarring van het loonpeil. De kleine ondernemer is niet aan bepaalde eischen van vakverenigingen gebonden. Hij werkt zelf mede, dikwijls met de hulp van eigen familie of met jeugdige arbeidskrachten, die met hun loonen ver-benden het gangbare peil blijven.

Zoo ziet, alles bijeengenomen, de toekomst van de blinkindustrie er weinig rooskleurig uit en men mag wel zeggen, dat de gang van zaken bij deze industrie een nauwkeurige afspiegeling vormt van den toestand in de Nederlandsche industrie in het algemeen.”

Enkele zinnen vallen bijzonder op. In de eerste plaats de gespatieerde. Want daaruit blijkt, hoe groot de last is, waarmede de z.g. arbeidsbesparende machines op het bedrijfsleven drukken. Soms merkt men die bezwaren nog niet bij de investatie zelf, ook niet in de eerste maanden waarin de nieuwe installaties werken. De volle zwaarte wordt gevoeld wanneer uit de bedrijfsinkomsten het bedrag der afschrijvingen, aflossingen en rentes betaald moet worden. Vooral wanneer blijkt dat de afzet beneden de „minimum-waarde” van de productie-capaciteit der machines daalt, en wanneer het oconomisch slijtage-proces sneller verloopt dan verwacht werd. Dan wordt vaak de prijs sterk verlaagd om toch maar de markt te kunnen behouden en de productie aanzienlijk te kunnen uitbreiden. Met al de kwade gevolgen van dien. Dan zucht het bedrijf inderdaad onder de zware sociale lasten en de hooge loonen.

Ook de klacht daaromtrent is belangwekkend. Dikwijls hooren we, dat het gemechaniseerde bedrijf met zijn naar verhouding geringe aantal arbeiders, gemakkelijker hooge loonen kan betalen dan de „arbeidsintensieve” industrieën, en ook beter de sociale kosten kan dragen. Behalve de opmerking, dat in verschillende dier industrieën (niet alleen de textielindustrie) de loonen nog vrij laag zijn, mag toch ook de tegenwerping gemaakt worden, dat (men zie het citaat) de hooge loonen soms niet dan met zeer veel moeite opgebracht kunnen worden. En wel omdat de vaste lasten zulke groote sommen verslinden.

De moeilijkheden, waarvan de weergegeven stemmen getuigen, verhinderen ook de tewerkstelling der (tengevolge van de rationalisatie) uitgestooten arbeiders.

We erkennen, dat de eisch tot rationalisatie in tijden van laag-conjunctuur dikwijls gesteld moet worden. Maar waarvan getuigt die eisch? Van het feit, dat de afzet der goederen groote bezwaren ondervindt! En verder zegt zij ons dat een belangrijke hoeveelheid kapitaal noodig is om den kostprijs zoodanig te verlagen, dat zij weer concurrerend geleverd kunnen worden.

Nu is het zonder meer duidelijk, dat dat kapitaal liever den weg naar bestaande industrieën van goede reputatie zoekt, dan zijn leven waagt bij het ondernemen van experimenten op het gebied der voortbrenging. Maar... een belangrijk gedeelte der „uitgestooten” arbeiders zal alleen dan weer werk kunnen vinden, wanneer nieuwe industrieën in ons land gevestigd kunnen worden, d.w.z. industrieën, die zich met het maken van nieuwe of van tot dusver geïmporteerde artikelen bezig houden. En nu zijn bijna alle industrieën, die daarvoor in aanmerking komen (vooral die van nieuwe artikelen) kapitaalintensief, d.w.z. er is veel kapitaal noodig om de fabrieken met hun installaties te bouwen. Bovendien is juist dat kapitaal in hooge mate aan oconomische slijtage onderhevig, d.w.z. de machines verouderen (door nieuwe vindingen) snel. Bovendien is het eigenlijke fabricageproces vaak duur. (Dergelijke industrieën hebben (zooals alle, die kapitaalintensief zijn) ook een relatief geringe arbeidersbezetting; het aantal werknemers, dat daar arbeid kan vinden is dus naar verhouding gering).

Nu zien wij in tijden van laagconjunctuur, vooral ook in deze tijden, dat het kapitaal reeds aarzelt den weg naar gevestigde industrieën in te slaan. Hoeveel te meer zal het zich bezinnen, voordat het zich in nieuwe ondernemingen waagt. De eisch tot rationalisatie moge gelden, de kans op werkelijke compensatie is echter gering.

Daar komt nog het een en ander bij. In de eerste plaats is in gemechaniseerde bedrijven de verhouding tusschen den eigenlijken kostprijs en den verkoopprijs soms ongunstig.

Deze laatste zou eigenlijk hooger moeten zijn; hij zou volkomen den last der vaste kosten moeten dragen. Dat gebeurt niet altijd; het effect der rationalisatie is dikwerf geringer dan de verkoops-prijs aangeeft. Ook is het percentage der werkelijke kostprijsverlaging niet evenredig met de hoeveelheid nieuw geïnvesteerd kapitaal. Voor een eerste verlaging, zeg met dertig procent, is dikwijls minder noodig, dan voor een volgende met tien. Er zal op den duur (althans tijdelijk) een soort evenwichtsstand intreden; verdere mechanisatie geeft geen belangrijke besparingen meer. Zou toch prijsverlaging plaats vinden (om de markt te behouden of te veroveren) dan beteekent dit kapitaalintering.

Die minder gunstige verhouding nu tusschen kostprijs en verkoopsprijs is helaas dikwijls het lot van nieuwe industrieën. Hun artikelen moeten zeker de markt veroveren. De prijs moet dus zoo laag mogelijk zijn. Maar een kostbare reclame-campagne vermeerdert (vooral in het begin) de productiekosten aanzienlijk. De kans is dus niet gering, dat voorloopig met verlies gewerkt wordt. Men mag aannemen, dat de nieuwe fabrieken op de meest rationeele wijze produceeren, zoodat verdere verlaging der kosten voorloopig niet mogelijk is. (Zij „verkeeren” in den bovenbedoelden evenwichtsstand). Al deze factoren maken het kapitaal des te meer huiverig.

Bedenken we verder, dat voor loonende productie ruime afzet voorwaarde is. De binnenlandse markt heeft echter vrij geringen omvang; ons land is nu eenmaal klein. Het zou dus zeker gewenscht zijn, dat voor de nieuwe artikelen export plaats kon vinden. Maar de kans daarop is vrij gering. Verschillende landen (o.a. Duitschland, en de Vereenigde Staten niet te vergeten) hebben bij den afzet der in aanmerking komende artikelen een grooten voorsprong.

Wij willen allerminst betoogen, dat op het gebied der industrialisatie in ons land niet veel te doen is. De vroegere minister Prof. Gelissen heeft indertijd een indrukwekkende reeks van stoffen genoemd, die eventueel in ons land zouden gemaakt kunnen worden. De groote moeilijkheid is echter hoe aan kapitaal te komen, gezien de gevaren, waaraan het zich blootstelt.

Vandaar den roep om hulp der Overheid.

Welke ook de oorzaken mogen zijn, die de werkstelling der uitgeschakelde arbeiders belemmeren, het feit der uitstooting zelf kan niet ontkend worden. Het aantal dergenen, die gelooven, dat de rationalisatie van zelf de voorwaarden in het leven zal roepen om die menschelijke krachten weer in te schakelen, neemt af; de meening van hen dat alleen het „krachtig ingrijpen” der overheid redding kan brengen, groeit met den dag.

Van een belangrijk deel der laatsten, maakt zich in een artikel van het Katholieke maandblad „Economie” — een zeer lezenswaardig tijdschrift — Drs Ch. L. H. Truyen tolk. (Augsnummer.)

Dat artikel is zeer leerzaam.

De schrijver meent, dat het duurzaam karakter der rationalisatie-werkloosheid zijn oorzaak vindt in het „onvermogen der maatschappij om het evenwicht tusschen den technischen en den oeconomischen vooruitgang blijvend te handhaven”. De productie, zegt hij, is te groot geworden voor de koopkrachtige vraag en de rationalisatie-werkloosheid heerscht daarom allerwegen. „Indien”, luidt zijn conclusie, „de blijvende verstoring van het evenwicht tusschen productie en afzet in hoofdzaak is te wijten aan het verschil in tempo van den technischen en den oconomischen vooruitgang, dan zal opheffing van deze divergentia in tempo derhalve beteekenen een definitieve bestrijding van de rationalisatie-werkloosheid. Het vraagstuk van het voorkomen der rationalisatie-werkloosheid is daarmee geworden een kwestie van temporegeling van het economisch leven”.

De eisch tot ingrijpen door de regering wordt hier dus duidelijk gesteld. Het oconomisch leven mag niet aan zichzelf worden overgelaten; zijn ontwikkeling moet geleid, zijn structuur veranderd worden.

Ook deze schrijver wijst erop, dat de voorwaarde voor de ontwikkeling van het oconomisch leven in den tegenwoordigen tijd geheel verschillen van die in het verleden. „De afzetmogelijkheden waren schier onbegrensd door een sterk groeiende bevolking, en steeds nieuw te ont-sluiten gebieden. Er bestond een stabiele toestand van automatisch evenwicht... daarin is geleidelijk verandering gekomen... Het oconomisch leven is door de overheersching van het vast kapitaal weinig beweeglijk en de oconomische en maatschappelijke verhoudingen zijn zeer ingewikkeld geworden. Het ondernemersinitiatief is daardoor belemmerd. De monopolistische prijsvorming en de streeve loonpolitiek werken anti-prijsverlagend.

Industrialisatie van Overzeesche gebieden en reorganisatie van sommige Europeesche landen hebben de afzetverhoudingen totaal gewijzigd. De veralgemeening der techniek heeft de voordeelen van gunstige ligging doen verloren gaan... Automatische aanpassing van de techniek aan de oeco-

nomie heeft niet meer plaats; een zekere labiliteit in 't evenwicht is daarvoor in de plaats getreden”.

Veel van hetgeen deze analyse geeft, is juist. In de vorige serie artikelen werd reeds de aandacht op een aantal der nu genoemde factoren gevestigd. Zien wij den volgenden keer, welke conclusies de heer Truyen uit zijn analyse trekt.

A.

B. t. B.

Prof. Dr. H. H. Kuiper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen.

II.

Een nieuwe bijdrage over ons onderwerp vinden we in „De Heraut” van 15 Dec. 1918. (No. 2134.)

Een Gereformeerd meisje zou trouwen met een Hervormden jongeman uit een andere plaats. De kerkeraad van de Kerk waartoe het meisje behoorde had geen bezwaar dat huwelijk kerkelijk te laten bevestigen. De kerkeraad van de Geref. Kerk van de plaats waar de Hervormde man woonde keurde dit besluit van de zuster gemeente evenwel niet goed en ging zelfs zoo ver den kerkeraad van de Kerk, waartoe het meisje behoorde te verbieden dit huwelijk te bevestigen.

Naar aanleiding van dit incidentje schrijft Prof. Kuiper onder den titel

„Een grondbeginsel van het Gereformeerd Kerkrecht”

het volgende:

Niet elke bepaling in onze Kerkenorde draagt een principieel karakter. Er zijn heel wat bepalingen, die alleen betrekking hebben op de orde en die daarom ook niet een absoluut bindend karakter dragen. Meestal voegt de Kerkenorde zelf dan ook aan zulk een bepaling de opmerking toe, dat de Kerken daarin naar gelegenheid handelen kunnen, of dat de uitvoering aan de vrijheid der Kerken wordt overgelaten. En ook al wordt dit er niet uitdrukkelijk aan toegevoegd, dan weet ieder toch wel, dat er omstandigheden kunnen voorkomen, waarin een Kerk van zulk een bepaling mag afwijken, zonder dat daarmee onrecht geschiedt. Een bundel reglementaire bepalingen, waaraan elke Kerk zich onvoorwaardelijk te onderwerpen heeft, is onze Kerkenorde gelukkig niet. Ze dient om een richtsnoer voor het kerkelijk leven te zijn, maar ze is geen knellend keurslijf waardoor de vrijheid der Kerken belemmerd wordt.

Maar hoe besluit we dat op den voorgrond stellen, toch mag daarom nooit vergeten, dat er ook bepalingen in de Kerkenorde voorkomen, die zoo principieel en fundamenteel zijn, dat geen Kerk daarvan afwijken mag, omdat zij als 't ware de grondslagen vormen, waarop heel ons Kerkrecht is opgebouwd.

Een dier meest fundamentele beginselen nu van onze Kerkenorden (bedoeld is ongetwijfeld Kerkenorde — C. V.) is de bepaling in Art. 84 aldus geformuleerd, dat geen Kerk over andere Kerken eenige heerschappij zal voeren.

In de Kerkenorde der Fransche Kerken op de Synode te Parijs in 1559 vasigesteld, staat dat artikel zelfs als het voornaamste voorop.

De autonomie of zelfstandigheid van elke plaatselijke Kerk is een der grondbeginselen, waarop heel ons Gereformeerd kerkrecht is gebaseerd. Tegen elke aanranding van dit beginsel moet daarom zoo kras mogelijk worden opgetreden. Nooit mag het worden geduld, dat eene Kerk onder wat vorm ook over een andere Kerk heerschappij zou willen uitoefenen. Anders zou de hiërarchie van de Roomsche Kerk weer langs een achterdeur in onze Kerken binnensluipen.

Kwestie Netelenbos.

Zeer belangrijk is nu wat Prof. Kuiper schrijft naar aanleiding van de procedure-Netelenbos, die gedurende de jaren 1917—'20 de Gereformeerde Kerken heeft beziggehouden en eindigde met de afzetting van Ds Netelenbos op de synode van Leeuwarden.

Nadat in den Kerkeraad van de Geref. Kerk van Middelburg reeds enkele maanden moeilijkheden geweest waren, richtte die Kerkeraad een schrijven tot de Classis Middelburg, welke 14 November 1917 samenkwam. De classis benoemde een commissie van onderzoek en na heel veel verwickelingen en vergaderingen besloot de classis eindelijk Ds Netelenbos te schorsen.

De letterlijke bewoordingen van dit besluit luiden als volgt:

De Classis Middelburg, bijeen in haar vergadering van 13 Mei 1919, met diep leedwezen kennis nemende van het rapport van den Kerkeraad van Middelburg en van de weigering van Ds Netelenbos, om de conclusies der Classis te aanvaarden;

constateerende, dat in ieder geval op grond daarvan, op Ds N. terecht of ten onrechte verdenking aangaande de zuiverheid in de leer rust;

meent den invloed van Ds N. als ambtsdrager niet langer te kunnen sanctionneeren, zoolang niet duidelijk gebleken is, of deze verdenking terecht op dezen broeder rust;

en besluit over te gaan tot schorsing van Ds N. (welke schorsing niet als tucht is bedoeld, maar als afwering van mogelijke schadelijke invloeden) en eene commissie te benoemen, om door bespreking van de aanhangige quaesties zoo mogelijk den bedoelden broeder voor ons kerkelijk leven te behouden.

Met twee stemmen tegen werd dit besluit genomen.

In de vergadering van 27 Mei, bijeengeroepen door twee kerken der classis, nadat de Kerkeraad van Middelburg had geweigerd zich aan het classicale besluit dat een zijner Dienaren schorste, te onderwerpen, werd dit vonnis over Ds Netelenbos bevestigd.¹⁾

Men leze nu wat Prof. Kuiper schreef over deze zaak, die zoo geweldige beroering in Middelburg en geheel ons land veroorzaakte.

Allereerst in „De Heraut” van 25 Mei 1919 (No. 2157):

Hoewel we in 't algemeen van oordeel zijn, dat de kerkelijke pers zich liever niet te veel mengen moet in kerkelijke procedures, omdat daardoor de bewegingsvrijheid onzer Kerken licht belemmerd kan worden en het niet de taak is van de Pers, maar van de meerdere vergaderingen, om wat verkeerd is, weer in rechte sporen te leiden, toch mag, nu het conflict te Middelburg tot zulk een gerucht makende zaak is geworden, een enkel woord ook onzerzijds niet achterwege blijven.

Een oordeel of de schorsing, die de Classis Walcheren over Ds Netelenbos uitsprak, juist is geweest, kan natuurlijk eerst gereld worden, wanneer het besluit van de Classis in extenso voor ons ligt.

Thans kan alleen worden afgegaan op wat in de pers dienaangaande bekend werd gemaakt.

En dan kan de indruk niet anders wezen, dan dat de daad der Classis, om het zacht uit te drukken, niet in overeenstemming is met de beginselen van ons Gereformeerd Kerkrecht.

Een schorsing van een predikant is altoos een zeer ernstige daad en mag niet geschieden, dan wanneer daarvoor zeer grondige redenen zijn. Welke deze redenen zijn, geeft onze Kerkenorde in Artikel 80 aan, en dat deze redenen hier niet aanwezig waren, blijkt de Classis zelf wel te hebben ingezien, waar zij verklaarde, dat zij met deze schorsing geen kerkelijke censuur bedoelde, maar alleen een preventieven maatregel wilde nemen. Nog daargelaten nu, dat een schorsing, die geen censuur is, door ons Kerkrecht niet gekend wordt, schijnt het ons ook uiterst bedenkelijk om schorsing uit te spreken niet wegens feiten, die hebben plaats gevonden, maar alleen om verkeerde dingen te voorkomen.²⁾

Dat de Kerkeraad van Middelburg onder deze omstandigheden aan dit besluit geen uitvoering gaf, is dan ook te begrijpen. Trouwens, Art. 79 draagt de taak om te beoordeelen of een predikant moet geschorst worden, niet aan de Classis, maar aan den Kerkeraad op. En de Classis had een dergelijke schorsing niet mogen uitspreken, zonder zich verzekerd te hebben, dat de Kerkeraad hierin medeging. Nu werd een conflict in het leven geroepen, dat op ieder, die onze Gereformeerde Kerken liefheeft, niet anders dan een zeer pijnlijken indruk zal maken.

We hopen daarom, dat deze zaak spoedig op een bevredigende wijze zal worden opgelost. Het beste zou wezen, wanneer de Kerkeraad en de Classis de beëindiging van dit geschil opdroegen aan de Provinciale Synode.

H.

C. V.

1) De Synode van Leeuwarden heeft al deze handelingen der classis en ook nog daarna volgende zeer scherp veroordeeld. Men leze de Acta, p. 70; art. 140 en het rapport p. 112 v.v.

2) Over dit schorsingsbesluit velde de Commissie van Rapporteurs over deze zaak ter Generale Synode van Leeuwarden het volgende vonnis: „kerkelijke quarantaine of kerkelijke preventieve bechtens, (is) een onding in ons Gereformeerde kerkrecht”. Het eenige wat de Classis op haar verg. van 27 Mei had mogen doen ware geweest: „terugneming van het vonnis”, Acta, p. 112/3.

PERSSCHOUWT

Onderstaand artikel heeft reeds een lange reis afgelegd. Het is eerst geschreven door dhr. H. Algra in „Leeuwarder Kerkbode” (classicaal), en ik vind het thans in „De (Am.) Wachter”, waaruit ik het hier overneem:

Nu ongeveer dertig jaar geleden had Ds F. H. Boersma te Wirdum een interessant debat met een lid uit zijn gemeente. Er werd door laatstgenoemde zelfs tweemaal een blauw schrift aan gewijd, dat werd volgeschreven in avonden van noesten arbeid, zoodat de nieuwe Belgische brander bedenkelijk veel petroleum verslond. En het slot van het eene opstel herinner ik mij nog zeer goed: ik hoop, dat Ds Boersma zich nu niet zal beroepen op wat Kuiper zegt, maar op wat de Schrift zegt.

De broeder, die dit schreef, was „van A.” zooals zijn gansche geslacht. En op zijn boekenhanger stonden Hellenbroek, Francken, Brakel, Nupoort, Nic. Sim. van Leeuwarden, d'Outrein en vele anderen.

Het debat met Ds Boersma ging over het verbond. En de broeder, die tegen zijn predikant in het krijt trad, betoogde, dat het verbond met Abraham een ander karakter had dan het nieuwe verbond. God sloot met Abraham een „zaadsverbond”. Ook de ingeborenen des huizes en de gekochten met geld werden in het referaat behandeld. Ds Boersma daarentegen legde, aan de hand van wat Kuiper en Bavinek hem leerden, sterk den nadruk op de wezeneseheid van het verbond onder oude en nieuwe bedeeling.

De broeder, over wien het hier ging, is al heengegaan, maar anders, als Ds Boersma en hij nog eens konden praten over hun oud debat en „De Heraut” en „De Reformatie” daarbij lazen, dan zouden ze zeggen: Dr Thijs staat dicht bij br. A. en Prof. Schilder

dichter bij den van v
Want l
zoo, dat l
hoek kwa
was ingep
En nu—
perianen
digt meen
Dergelij
Vroeger
stampt, da
om Geref
menschel
nu—in K
voor het r
Kerk, ter
afwijkt
Op h
merken
ningen, u
den pree
kenmerke
kommerin
zie, juist
voortkome
Het sch
riaansch
Dat is
Want ik
Wunke
riaan ben
centricite
Voor ve
Ze hebbe
den strijd
de huidige
Velen wre
hoe heb i
alles, dat
Eenzijdi
straks tre
zaak wint

In het H
een stukje
huys geve
van de reor
zegt, gelez
die aldus „J

Dit Ont
de kerk z
Als men l
daarmede
voor ster
belijder, t
allen pas
van stem
Men late
aan de gr
de belijde
kerk gedu
Ten aanzl

En nu
Die stem
in de wo
Dan pas z
worden d
sident, bij
wordt h
van God
de kerk n
zienigheid
weet, die
het oorde
ten help
continuee
Zelf zal o
ongeloof,
In hoofd
echter staa

En als
er over v
een geest
zijn, met
Als er no
naan a
zal, en
die zul
en Kaleb,
Het is all
Evangelie
en een h
Kaleb ber

Hiertegen
verbonden
in Kannan
er linea rec
de leiding v
het verbond
hunkeren n
rijk verzadi

De hoogte
zg. „Gerefo
in „Utrecht
er aan toev

Ik kom
genoemde
terug. Da
Gereforme
der Conf
Comrie e
oude schi